

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ.

Бр. 4.

У Новом Саду, 29. фебруара 1908.

Год. I.

САДРЖАЈ: Један учитељски успех. — Слава му! († С. Матавуљ). — Тежње за преображајем школе. — Одношај Педагогије према Пеихологији. — Школа и настава. — Учитељство. — Практичне обраде: Шкољка. — Из школеке самоуправе: Седница ЕШО бачког од 4. (17.) фебруара о. г. — Преглед књига: Буквар. Ђ. Јовановића (Свршетак). — Белешке.

Један учитељски успех.

Оставимо за часак на страну све бриге и похитајмо у братско коло, да прихватимо једно другом братску десницу и поздравимо један важан тренутак у развиту даљег нашег учитељског рада. На просветном нашем пољу указује се једна нова звезда, на пољу нашег учитељског рада истакнута је још једна важна тачка, која ће нас све окупљати у братско коло и соколити на даљи истрајан рад.

Мали смо и незнатни, али смо већ ево до сад показали, да смо дорасли сваком добром потхвату, којим не само да дижемо углед себи и своме учитељском значају, него стварамо трајна дела, која дижу вредност општем нашем просветном напретку.

Пре 18 година из ничега почесмо стварати Српски Учитељски Конвикт, који данас поносно казује шта се може слогом извести, ма то било и у ужем кругу; пре пет година почесмо опет из ничега стварати Српску Учитељску Новчану Задругу, која данас под светлим именом нашег школског реформатора Натошевића, ради као Учитељско деоничарско друштво „Натошевић“ и сваким даном све боље напредује.

И баш сад, кад се од зачетка рада на преображају наше школе у ови крајеви, навршује по столећа, пониче скромним учитељским радом једна нова просветна установа.

Пониче учитељска књижара и штампарија!

Учитељско деоничарско друштво „Натошевић“, купило је свему Српству добро познату књижару и штампарију **Браће М. Поповића** и почело је већ рад на том пољу!

Сваки учитељ који се одушевљава за идеале школске, учитељске, за идеале општег народног напретка, радоваће се овом лепом гласу. А на свима нама стоји, да овом раду дамо полета, да од њега створимо једно значајно средиште, које неће бити само трговачко подузеће, него правилним развитуком својим треба да постане један важан чинилац у раду на нашем просветном унапређењу. А у нади, да ће овај нов успех нашег рада заиста то бити и да ће оно себе окупити сву браћу учитеље, поздрављамо га:

Са срећом и у добри час!

Слава му!

† Сима Матавуљ
1852—1908.

Био је наше горе лист! То је, додуше, прешло већ у заборав, ал' ми нећемо заборавити, јер поред богодана му талента, ту лежи кључ за решење Матавуљева доброг познавања људи и прилика у животу, то је био извор на којем је он захватио ону моћ и језгровитост у изразу, ту је оно богато поље, на којем је могао положити основ својем дубоком психолошком погледу, присвојити богатство слика у језику. У свима његовим причама нема ни једног натегнутог, театралног момента; све је просто, природно, онако како је бог створио, али тако складно, да те осваја за увек. Сви његови типови, од оних у нежном „Анђелу младог љета“, па до Букара у Фра Брну, сви су једнако примамљиви. Таку савршеност може само онај изнети, који прпе на бистром нар двом врелу. А такав рад маме те да га с правим уживањем проучиш не само један пут него и још који пут.

У чијем изразу така моћ лежи, то је богодани песник.

Матавуљ је дао најбољи пример, како се и познавањем стране напредне књижевности, вештом руком и богоданим даром, може и на свом рођеном земљишту створити трајно и природно дело, а не утицајем страних умотвора скренути у туђе воде и дати оно, које не пријања души нашег народа. То треба да је узор, нашем млађем нараштају књижевном, а не модернизам по сваку цену, па и по цену сувог, безначајног, силом натегнутог, болесног песничког маштања и неких слика, које нигде не постоје, него утичу на читаоца и у сред маја, као јутро дубоке јесени, кад га пробије јесењи пљусак.

Један је бол тежак, што Матавуља нема више, други је још тежи, што таквих и немамо више.

Слава му и хвала!

Тежње за преображајем школе.

(Наставак).

Задаћа је васпитању и настави да склоности помажу и да их пренесу и отемеље у моћ воље; ово бива помоћу логичког, естетског, етичког и религиозног васпитања и наставе. Кад се склоности боље проуче види се, да ту има важну улогу пластична вештина детиња. Да деца теже за пластичним приказом представа, увидело се и најпростијим опажањем. Деца примитивних народа праве реалне облике од блата, а тога има и у наше деце која живе слободно у природи. У свима овим приликама познато је да пртање у сваком погледу заостаје иза облика. У овоме раду дођу до добрих способности и мање способни ученици. А ако се пластични прикази запоставе, изгубе се и не упознају се и те способности. „С тога је баш с педагошке стране важно, да се у ових мање способних ученика потпуно развију способности. Ово је од великог значаја и по друштвену заједницу, да се у појединцу развију способности, које ће се моћи употребити. Помагање хармониског образовања душевних особина остаје и даље, јер ве тражи да се све способности једнако усаврше (Лај). Кад се уз то узме у рачун колико је данас у практичном животу потребно све више знање и појимање предмета и њихове запремине како у занату, тако и у науци и у уметности, то ће се лако увидети од колике је важности образовање у том правцу. Код пластичног приказа има техника битну улогу; она се може постићи само смишљеним вежбањем.

Све се више истиче, да преображај школске наставе треба извести на основу начела рада, у корист овога било би што јаче неговање техничко-уметничког образовања. „У овоме не достаје то што се слабо доводи у везу мишљење о стварима, место што се доводи у везу са речима“, а најважнији је недостатак то, што се не васпитава воља за рад. Васпитавање за рад може се постићи само вежбањем у раду, а ово је у садашњим школама ограничено само на проучавање, па и то једнострано. Рад је постао поклич 19. и 20. века, баш тако као литерарно-естетско образовање у 18.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

веку (или у Француској у 17. веку). С тога је васпитање к раду једна од најглавнијих задаћа једне школе, која хоће да спреми за живот. Једнострано интелектуалистичко занимање, не само да спречава пуно суделовање радној снази и не само да изазива преко мере напор, него утиче и физички штетно на организам. Да би се ово ублажило, потребне су посебне школско-хигијенске мере, а које би иначе могле изостати. Уз то још у таком послу има и других знатнијих недостатака. Онај који учи не може тако лако да иде у стопу за њим као код обичног телесног рада. Значај рада, особито код деце, све се више истиче. Рад се може и много лакше надгледати, шта више, њему и не треба много надгледања, јер је његов успех видан и сам за себе говори". (Kleinpeter). Уз то има телесни рад посебни значај и за развитак воље, јер видан успех рада изазива радост. Ученик сам види успех својег рада и нема потребе да му неко други о томе говори; на основу својих способности постаје поузданији и постаје самосвестан. Телесним радом удара се најбољи основ и душевном образовању; чулни органи, рука и око, који су највише у томе запослени, стижу тако најјасније и најизразитије представе. Њих дете прерађује као очигледна опажања и мисли. „Кад би се такав дидактички принцип спровео код установљавања наставног плана, наставне сврхе и наставног поступка, то би настава добила значај радне наставе, која би се свестрано пазила и разноврсно приказивала, а таком наставом не би се развила интелектуална, светска, етичка и опћа религиозна свест, само пасивним, рецептивним и теоретским путем, него би природним изазивањем, развила и конструктивну, продуктивну и практичну страну. Тако би се природним путем решило питање о васпитању у уметности и о настави у ручном раду“. Заступници наставе у ручном раду, стоје на том становишту да треба већ једном прекинути са једностраним вербаллизмом који влада у данашњој школској настави. Школа располаже са три основна средства за наставу, а то су: реч, знак и рад. Реч, односно приказ говором, за дете је најапстрактније средство у поучавању; знак је већ нешто одређеније, дакле приказ на повр-

шини, а најодређенији је пластичан приказ, дакле сам рад. Па опет и крај тога, све поуке у школи почињу већином речју, јер је она разноврсно подесна за представе свију чула, и најзгодније средство за приказ; знак се узима у помоћ само у пртању и само се као струка негује, но почиње се већ и он све више и више узимати као наставно средство; а рад се још и данас не негује ни мало. У оваком стању треба тражити извор душевној преморености децјој, која се продужује кроз цео школски живот. У Немаца се почело радити у корист ручног рада још пре 15 година (Шерер и др. Брикман). Дозволом министарства спровело се то и по неким школама и показао се успех у томе. Настава у ручном раду стоји на том становишту, да васпитање мушке омладине још и данас занемарује са техничке и уметне стране многе децје способности, које су за целокупни развитак детета врло важне. Наизменичним душевним и телесним радом одржава се свеж душевни живот, а уједно се деца привикавају од малена на стално корисно занимање, а тиме се чувају да не оду на страну путују. Уједно је тиме дете и самосталније, из основа се спрема за живот који је са економног гледишта тако јако развијен, а тиме се и у све слојеве народа уноси уважење рада. У школској настави разликују педагози две врсте овака рада. Један рад био би подесан за мању децу нижих разреда, а други за старију децу. За овај ручни рад са старијом децом траже се и све опреме, које су за разне занате потребне, а за онај на нижем ступњу довољна су и обична средства као што су иглобача, пластелина, гит. Ова врста рада у многоме би темељније послужила очигледној настави или још боље заменила би њу, а у оквиру других наставних предмета. Има доста школских људи, који јој придају важност и иду за тим да уђе обвезно у наставу. За праву наставу у ручном раду, која је већ јаче развијена у Француској, Енглеској и Сев. Америци, треба у извесној мери јача телесна снага с тога је она више подесна за старије разреде. Да се она уведе у школе пост. је многе тешкоће, а има и доста својих противника.

(Наставиће се)

Одношај педагогије према психологији.

Превео Мл. Бурошевић, учитељ у Обровцу.

(Наставак.)

Минстерберг не дозвољава ни покушај оног схваћања, да се учитељ при учењу држк свију могућих психолошких закона, и са овима да изводи механичке операције.

„Ученик је учитељу један заједнички субјекат, а никако један психичан живаљ једног свежња. Пипање, симпатија, заузимљивост и стрпљење у којима се одношај воље, непосредно вољи појављује — у погледу на учење — од веће је важности, него што су највештија рачунања, која се односе на психолошку конструкцију.“

Код ове тачке састаје се Минстерберг са Леманом.

У једној духовито написаној књизи под насловом: „Erziehung und Erzieher“, коју је написао Леман, устаје против претеривања и небројених рђаво схваћених појмова, који владају у педагошком свету. При практичном педагошком поступку за ступа мишљење, које је врло близу Минстерберговом, а то је: нужно психолошко знање.

Пре свега вели: „да је од преке потребе, да интуитивним начином позва душу свога васпитаника, као стање и расположење, а чула нека буду под непосредним утецајем, која хоће да разбуди, према овим средствима, којима хоће ово да постигне.“

Узевши у опште употребу психологије на педагогију, код Лемана влада врло јака сумња. Он вели: „да је са свим рационалистичка идеја, да се педагогија постави на психологију, као н. пр. производња шећера на хемију.“

Васпитање није техника: јер у овоме не наилазимо ни на сигурност ни на забрану; јер васпитању је од преке потребе на свакој стопи ирационализам и интуитизам: зато је ово вештина.

Леман, у извесним приликама, још даље иде од Минстерберга. Он не само да узима у сумњу ту чињеницу, да ли је педагогу у опште нужно у практичном раду психолошко знање, него чак ни то не признаје да је психологија нужна педагогији. Педагогија нема много да захвали теорији пси-

хологије — вели на једном месту, па одма додаје: „да психологија има више да учи од васпитања, него што би васпитање, као научни део научило од психологије.“

Видимо, како научници оштрим тоном говоре против психологије, против оног мишљења, које је почело да завлађује педагошким светом.

Што у први мах изгледа плаузибилно, то се ево овде доводи у сумњу, али ове сумње, у неким случајевима потврђују чињенице, до којих се дошло сопственим искуством.

Сваки васпитач, који се одао педагошко васпитачком раду, учио је психологију и колико их је, који су користи отуда употребили у практичној педагогији? Да ли се овде мислио на аперцептивну синтезу — на представе и осећај при учењу.

Психолошка знања ни у каквој вези нису била са педагогијом. Само смо чули напомињати, да на психологију има нужде онај, који се бави педагошким радом, али нигде нисмо видели, да ове две науке стоје у вези.

II.

Против психологије чују се оштре изјаве, и довешће нас дотле натраг, да психологија није још дошла у довољну везу са педагогијом. Ове две науке стоје само једна поред друге, али нема међу њима никакве везе. Једна општа заједничка струја не пролази кроз обе науке.

Ову чињеницу су давно приметили људи од тога заната, и трудили су се поједини научници да ово поправе. Али је овај покушај остао безуспешан! Она психологија која се појавила под именом педагошка психологија, у њој је било врло мало педагошке психологије. Већим делом су давали психолошке теме, а у свако оглавље унели су, као и на крају истакли су по један део из педагогије. Једном речју: Психологији нису дали оно, што је у наслову обећано — јер нису обрадили психологију са педагошког гледишта.

Али велике разлике треба да има између психологије и педагошке психологије. Психологија установљава само појаве из душевног света, како ове долазе до својих граница и како се развијају, дочим педа-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

гошкој психологији мора пред очима навек бити то питање, како утичу културни утијасци на душевни свет, како да се преиначи, како да се преобрази? Просто речено: Педагог са свога гледишта, мора прерадити психологију. И што педагози наилазе код психолога, као на свршен рад, то се за ову цел не показује као практично. Педагози су чекали на развитак и напредак психологије, чекали су, шта ће им са новијег и новијег правца донети психологија. И није чудо, што су се са великим одушевљењем обрађали сваком новијем правцу, јер су од сваког новијег покушаја очекивали, да ће им донети вужне основе. Као што видимо из Минстербергове изјаве, нарочито из новијих покушаја, велике су наде полагане на психологију.

Али једно дело, које је написао један немачки лечник под насловом: „Die Seele des Kindes“ од W. Prager-a, са свим је на другу страну скренуло пажњу педагога. И помислили су ово је оно што је очекивала педагогија, о познавању душе детиње.

(Наставиће се.)

Школа и Настава.

Словеначна. Клерикализам, који у Аустрији јаче шири своју моћ, раширио се у јачим размерама и над словеначким школама. И ако Словенци показују доста отпорне снаге ипак је то све слабо према м њвом клерикализму, коме служе и личности моћна уплива, које управљају приликама у земљи. Какве су прилике тамо може се видети из ових речи једног њиховог листа: „Ако нам је ишта потребно, то су нам потребне добре више девојачке школе, у којима би се наше кћери однеговале за здраве, паметне и ваљане словенске жене, које би разумеле свој положај у народу и важност изображених женскиња за здрав развитак сваког, посебно нашег нападеног народа, који је упућен сам на себе и на своју снагу у мучном боју за свој опставак“. „Скупо плаћа словеначки народ „доброту и старање за омладину“ својег духовенства, и то тиме, што му велики део ђачке омладине у најлепшем добу, кад јој дух раста и разум дозрева, на тим духовничким заводима кржљави и пропада у једно-

страности и странчарству. Штету, која нам се ствара из тог наопаког и штетног васпитања, видимо у јавном животу, где нам недостаје свестрано изображених људи, слободног убеђења, великог, широког погледа, пуних пожртвовањем и љубави према својем народу“.

Чешка. Удружење „Коменски“ одржало је 26. јануара збор у корист слободне науке и школе. На збору је говорио проф. др. Масарик, стручно и лапидарно објаснио појам о знању, науци, научном раду школе под заштитом ауторитета науке. Расправа се развила и у ширем обиму а у корист слободне науке, слободне школе и учитељства, против клерикалног настојавања да се свака та слобода угуши. Осим Масарика говорили су проф. Апелт за удружење чешких професора, Јозеф Черни за Заједницу свих чешких удружења, др. В. Новак за Савез Моравских учитеља, а Јозеф Улехла за Заједницу свих моравских учитељских удружења, Камил Бузек за Удружење учитеља грађанских школа, Штех за Удружење Коменски у Прагу, писмено су поднеле своје становиште моравске учитељице, а Јул. Мислик говорио је у име присутних који нису учитељи.

На завршетку усвојена је резолуција, у којој се осуђује сваки реакциони покушај против слободног развитка науке, школе и просвете народне, протестује се против унашања клерикалног уплива у школу, против ограничавања учитељске слободе у раду школском и у народу, а особито се протестује против ма којег покушаја да се понизи углед школе, која је неоспорни основ напретку свију народних редова. Још вели резолуција даље: „Позивамо све Чехе, да енергично устану против сваког назадњачког покушаја, да се скучи народно образовање, против реакције која посеже руком да у корен сасече нашу просвету.“

Оваку одлучну реч изазвали су клерикали разним својим поступцима. А особито у изборној ватри скрећу с колосека. Тако су недавно пред саборске изборе у својој прогласу, на најгрубљи начин говорили о школи, настави, учитељству и раду учитељском, од основне школе, па до највише. Према томе природна је појава, да се на овако жесток начин устаје против таквих носиоца клерикализма.

Учитељство.

Наша учитељска књижара и штампарија.

Како то лепо звучи кад се каже наш Конвиџт, наш Новчани Завод, наша књижара, наша штампарија. Ми смо учитељи најслабијег материјалног стања, па смо до сад највише учинили за наш напредак од свију редова у нашем народу. Кад добро погледамо по свима редовима нашег народа, видимо, да се до сад показало највише стварна успеха у раду нашем, и у раду језгре нашег народа — наших ратара. Они оснивају стваран темељ својој будућности Земљорадничким Задругама, ми учитељи скромним удруженим силама оснивамо нашим потомцима тековине трајне вредности, помоћу којих ће наши млађи много лакше погледати у будућност него што смо то ми могли. У несрећеним иначе, нашим друштвеним приликама, ово су две лене и значајне појаве. Тим путем требало би да пођу и остала наша браћа, те би таким радом на свима линијама пошли општем нашем напретку и обезбужали све оне, који у нами виде све друго, само не оно што је на нами добро.

Окружница браћи учитељима. Учитељско деоничарско друштво „Натошевић“, објавило је посебном штампаном окружницом, сваком брату учитељу, да је купио велику српску књижару и штампарију, **Браће М. Поповића** у Новом Саду. Спасли смо једну чувену српску радњу, да не оде можда и у посед стран. На учитељима стоји, да ту радњу развијемо и унапредимо. Да створимо од ње не само једну чувену трговачку кућу, него и једног знатног просветног радника. Уз она издања, која држе душу овакој радњи, учитељи као просветни радници моћи ће увек дати српској просвети и по које тако дело, које и радњи стиче добар глас напредне просветне установе и народу диже углед у којем је поникло. Ова наша нова тековина учитељска, у том правцу жели да ради и користи народној просвети. Сваки пријатељ народног напретка помоћи ће такав рад, а браћа учитељи ће међу првима то учинити, јер ће нам свима служити на понос, да добрим радом привучемо на себе пажњу свију наших кругова. На посао дакле, ко боље може!

Учитељска појачка дужност у цркви Црквена скупштина у Крчедину у Срему, решила је „да се учитељима одузме награда за појање у цркви“. Учитељи на комуналним школама у Хр-

ватској и Славонији, нису дужни бесплатно појати у цркви. Овде је случај да црквена општина ускраћује награду, коју је дужна дати за појање, видећемо како ће власт решити ту ствар. Ствара се питање, је ли власна општина да тако поступи? Ако је власна општина да стане на тако становиште, како онда стојимо са оним законским наређењем за учитеље на комуналним школама у Хрватској и Славонији, да су учитељи дужни појати у цркви, а општине да су им дужне дати награду. Је ли општини све слободно, а учитељу ништа? Крајње је време да се већ једном рашчисти питање о дужности појања у цркви. У свакој општини има људи, осим учитеља, који воле појати у цркви, па на што ускраћивати свету то уживање, а гонити учитеље на тај рад, кад се они не одушевљавају за ту дужност, нити то спада у оквир њихова наставничка рада.

Словеначка. Друштво словенских учитељица имало је последњег децембра своју скупштину. Председница К. Дролова истакла је потребу, да је крајње време, да се учитељице пробуде из своје сталешке летаргије и да у што јачем броју уђу у то друштво. Између осталог рада, једна чланица је изнела предлог, да се оснује санаторијум за слабе и оболеле учитељице. За ову мисао да се задобију све учитељице у Австрији без разлике народности. У корист овога рада изабран је одбор, да спрема и ради што треба за оснивање оваке установе. — Мисао ова заслужује пажњу. Немачки учитељи имају таку установу у Карлсбаду. Прошлог лета био је — као и обично — већи број српских учитеља из разних крајева у Врњачкој бањи у Србији. При састанцима говорило се и о томе, да учитељи Срби створе себи таку установу у неком купатилу н. пр. у Врњачкој Бањи. Она је подесна с тога, јер већ знатнији број наших учитеља болује од таквих болести које лечи Врњачка Бања. Учитељи око Учитељског Удружења у Србији, требало би да се позабаве овим питањем. То би се могло извести ма и на деонице.

Чешна. У сабор краљевине Чешке изабрана су три учитеља. Јосиф Холанец, Антон Славик и Фрања Тројан. — За посланика места Идрије у Крањској изабран је у крањски покрајински сабор словеначки учитељ Е. Гангл.

Австрија. Изасланство австријских учитеља, у којем су били изасланици немачког австријског учитељског удружења, осим тога чланови учи-

тељског удружења чешког, пољског, хрватског, русинског и талијанског, било је 19. децембра код министра финансија с молбом, да се учитељске плате и мировина, с обзиром на веома потребито стање учитељства, уреди слично платама и пензији четири нижа разреда државних чиновника. Министар финансија изјаснио се, да се очекује, да ће поједине покрајине при санирању својих финансија, узети у обзир жеље учитељске. Али наглашава, да се у томе не може утицати на самоуправу појединих покрајина. Министар просвете слично их је „утешно“, да ће влада саопштити то појединим покрајинама, али не може то саопштити као захтев учитељства, него само као жељу.

Практичне обраде.

ШКОЉКА.

(Биолошка посматрања.)

Написао: Адам Пејић — Сарајево.

Тијело је ове животиње веома чудна кроја, па да се добро упознамо са шкољком и начином њеног живота, посматраћемо шкољку прије споља, а после је изнутра. Посматраћемо дакле прије тврду љуштuru, па онда мекано тијело.

а) Љуштуре су у шкољке једнаке величине и држе се једном опружном везом на хриту, што можемо лијено примјенити на хрбат и корице тврдо увезане књиге. На противном пак крају од хрита шкољка може своје љуштуре отворати и затворати исто онако, као што ми отварамо и затварамо корице тврдо увезане књиге.

Љуштуре су јајолика облика, плоснате, танке и често се ломе. Односно боје, љуштуре су тамно смеђе или зелене, а изнутра као седеф модри-касто сјајне.

Је ли шкољка у покоју, видимо два отвора на њеном стражњем дијелу, те на доњи отвор, који је окружен рескастом направом, о којој ћемо још говорити, улази храна за дихање као и за храну, док на мањи отвор вода излази напоље, лишена својих хранљивих саставака.

б) Тијело се шкољкино налази између обију љуштуре и мекано је, а жуткасте боје. Све јој је тијело умотано *плаштом*, који се састоји из два једнако велика кожна набора, које нам приказују први и пошљедни лист до корица тврдо увезане

књиге. Оба та набора полазе од леђа и окружују тијело са свих страна и оба су као двије слинасте кожице. Окрајци су тога плашта вазда тијесно притиснути уз руб љуштуре, као и њежна кожица, на коју шкољка излучује слуз, која се онда претвара у љуштuru. На унутрашњој страни, а на стражњем дијелу обају крила плашта налазе се листолике

в) шкрге, које нам приказују други и трећи лист спријед и отраг неке увезане књиге. Површина сваког шкргиног листића посута је милијонима најфинијих длачица — трепљика, о којима ћемо накнадно говорити. Пред шкргама налазе се

г) два усна наставка, која су посута с трепљикама и које тјерају воду с храном у

д) уста, која су без икаквих органа, и која шкољки нијесу ни потребни, јер јој храна готова долази у виду сићушних хранљивих честица. Уста су прилично сакривена пред

ђ) меснатим стопалом. Оно је бијеле боје и помоћу стопала се шкољка креће и ако врло споро; но она је уопште непомична. Кретање шкољки није ни потребно, јер јој вода за дихање, као и за храњење долази сама у шкрге и у уста. Види се, дакле, да шкољки није потребно тражити хране, па за то и не налазимо код ње

е) очију, као ни тичала, а ни *главе*, која носи ове друге органе код других животиња. Но у неких шкољака, које се много више крећу, видимо повећи број очију на испалом плашном окрајку, као ред дугмета на кабиници.

И тако довршисмо посматрање шкољке споља и изнутра, па ћемо сада да видимо из чега се састоји шкољкина:

Храна. Њезину храну сачињавају ситне микроскопске биљнице и животињице, онда иструле биљне и животињске материје, које су нагомилане у муљу или над њим пливају у води, те које вода доводи до уснених наставака кроз познати доњи већи отвор. Доспјелу воду утјерају сада уснени наставци у уста помоћу поменутих неколико милијуна трепљика. Води буду одузете хранљиве честице, за тим буде избачена на горњи мањи отвор опет милијонима трепљика, које се крећу онако по такту, као вјетром заталасано класје. Осим воде буду на тај отвор истјеране изметине из пријева, која се овдје отварају, па се тај отвор за то и зове *проходни отвор*. И тако се упознамо са начином шкољкине исхране, која се у велико подудару са њеним

Стаништем у води и муљу, те дознајемо да шкољку не мори велика брига за храним. Али у тој води, што је шкољка унија, има и растопљена вапна, од кога шкољка гради своје љуштуре, баш као и пуж своју кућицу, и то својим плаштем, који је с обје стране уз љуштуре приљубљен, као њежна кожица и опкољава цео шкољкин труп. Те се љуштуре касније наслажу једна на другу, а многе се и опет распану у вапненост, па у мору буду читаве стијене од њих. Осим мора, налази се и у многим горама по више стотина метара дубоких, а уз то врло дугачких слојева љуштурса. Види се дакле, да је тамо, где су сада ти слојеви у горама, некад била вода.

Шкољка већином борави на једном мјесту на дну воде, али се гдје кад и помиче помоћу свога стопала, које се налази на трбушној страни.

Док је шкољка жива, опире се отварању љуштурса и чим је што узнемири, ако су љуштуре отворене, у магновењу их склопи. Она отвара и затвара своје љуштуре помоћу двају јаких мишића, који иду од унутрашње стране једне љуштуре пријекно к унутрашњој страни друге љуштуре, гдје су тамо прирасли. Љуштуре се дакле отварају кад животиња хоће, али и онда, кад угине, јер мишићи изгубе снагу, па не могу љуштуре да стегну и оне за то зјају. А сад нам треба знати

Како шкољка дише? — Познато нам је да шкољка дише шкргама. Вода за дихање улази кроз познати доњи већи отвор и за то се тај отвор зове *шкржни отвор*. Унишавша вода оквашава шкрге, па даје крви која пролази кроз листолике шкрге, кисик, а прима за њ угљик и тако истрошена буде истурана не поље на познати горњи мањи отвор. Види се, дакле, да вода струји непрестано и то при дихању као и при храњењу. То струјање воде одржава позната рескаста направа, која је уједно и орган за *фино питање*, о чему се можемо увјерити, ако се додирнемо крајака само мало, онај час се скупе.

Остаје нам још да се упознамо са шкољкиним :

Расплођивањем. Женка одложи на годину много хиљада јаја из којих се излегу личинке, које дуго леже у посебним спремицама између шкржних листова, па их истјера на поље вода, која тече из шкрга. Истјеране личинке усејдну на рибе или пуноглавце и оставе их тек онда, кад су се развиле у савршене шкољке.

Важне су ове сроднице :

Морска бисерна шкољка. — Љуштуре су ове шкољке споља пљоснате, љускаво листолике и модро-зелене боје, а изнутра су сјајне као седеф. Плашт излучује седеф, који се употребљава за разне сврхе и који се одликује бојама, које се красно прелијевају.

Животиња даје бисерна зрнаца, која постају на тај начин „што између њених плаштених набора и љуштурса западну зрнаца пијеска, гдје онда јаче надражују плашт, па се око сваког зрнаца таложу више седефастог слоја“. Но овај је начин постајања бисера изузетан према најновијим испитивањима неколико природњака и унаточ тим испитивањима, „у прављењу правих бисерних зрнаца много више имају удјел паразитске личинке неких пантљичара у нарочитим затвореним кесицама у морској шкољци“.

Бисер се цијени као драгуљ, па се ради њега људи спуштају на дно дубоког мора, макар да их ондје чекају опасности разне руке, те откидају шкољке од морског тла, па их избаце на обалу на једну хрпу, да животиње брзо пријеђу у трулеж, те бисерна зрнаца сама од себе изађу на поље.

Скоро убрани бисер, који је у величини грашка до величине голубијег јајета, бијел је као млијеко, и живо се свијетли, а последије постаје жут.

Љуштуре ове шкољке употребљавају се за прављење дугмета и разних других стварчица.

Бисер-шкољка је право чедо Индијског океана, а најбољи бисер добива се у перзијском заливу и око острва Цејлона.

Острига има округласте љуштуре, које су неједнаке величине, љускаво-листолике, изнутра бјелкасте и затварају се само једном необично дебелом мишицом на средини љуштурса.

Док је острига још као личинка, тумара дуго по мору, док се стално не устани на једном мјесту. Ту онда прирасте за подлогу већом својом љуштуром, за то јој је стопало сасвим закрљжало.

Док је острига жива, људи једу њезино месо, па је за то ревно лове у нарочито за то удешеним мрежама и отпремају у бурадима, која добро натрпају остригама, да не могу отворити својих љуштурса на путу, како би задржале своју воду, које је њима веома потребито.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Из школске самоуправе.

Седница епархиј. школског одбора бачког од 4. (17.) фебруара 1908. Спроведена је наредба министарска у погледу натписа над школама, Школском Савету на даље расположење. Управни одбор вароши Баје, моли да се распоред часова и наставни план и на мађарском језику води. Управни одбор жупаније бачке доставља молбу учитеља у Ст. Бечеју ради квинквенала. Извести ће се да за сада нема црквене скупштине у Ст. Бечеју. Конзисторија извештава да је наредила парохијским звањима у Пивницама и Деспот Сентивану, да преосвећене литургије држе у оно доба када то неће сметати школској настави. Услед извештаја кр. шк. надзорништва бачког о успеху из мађарског језика у школама у Ст. Керу, Ст. Шова, и Ст. Футогу поверено је пр. епарх. референту да ове школе прегледи и тада ће се решење донети. Услед извештаја пр. шк. референта учињена су потребна расположења ради отклоњења неких мана у појединим школама. — Објављена је свима месним школским одборима наредба Школског Савета да се у школама дневници о свршеном градиву из појединих предмета имају и на даље на досадашњи начин водити. — Саопћено је црквеној опћини и месном школском одбору у Деспот Сентивану, да ако у року од 14 дана не поднесе према ранијим наредбама стечај на упражњено учитељско место, да ће се према 68 §. Школ. Уредбе именовати учитељ. Учињена су потребна расположења ради увањања одавде постављених привремених учитеља у Ст. Стапару. — Црквене опћине у Суботици и Ст. Паланци извештавају да неће отворити мешовите средње школе. — Поднесена је Школском Савету молба црквене опћине у Баји, да не мора нов стечај расписивати но избор учитељ између оних компетената обавити који су се на први стечај искали. — Објашњено је црквеној опћини у Товаришеву да својим учитељима мора квинквенале допунити. — Одбијен је призив Софије Савић учитељице у Ст. Паланци ради урачунавања привременог службовања у године за квинквенале. — Уважен је призив Милоша Гајића из Петровог Села у погледу избора учитеља те је наређен нов избор. — Објављено је црквеној опћини у Ст. Паланци да својим учитељима мора 300 круна станарине издавати. — Издао је потребно упутство црквеној опћини

у Лалићу ради преписа школског иметка на црквену опћину. — Дозвољено је цркв. опћини у Ставишићу да може узети правозаступника ради одбране интереса тамошње школе. — Поднесене су школске фасије Школском Савету, а погрешно истављене враћене су дотичним црквеним опћинама ради исправка. — Поднесена је Школском Савету молба месног школског одбора у Баји у погледу захтева кр. шк. надзорника због учења песама. — Издат је допуст Љубици Стефановићевој учитељици у Турџи и Даринки Павковићки учитељици у Фелдварцу. — Спроведени су школском Савету искази месних школских одбора о несрпским школама — Изречена је потврда Василија Терзића за учитеља на селашкој школи у Мољу, и Јована Драгиног за сталног учитеља на Оборњачи у Мољу. — Упитан је админ. одбор поводом једног случаја да ли може председник црквене опћине бити подузичмач за грејање школа и учитељских станова. — Одобрен је стечај на упражњено учитељско место у Сенти. — Одбијене су тужбе против Милорада Петаковића привр. учитеља у Мартовошу. — Молба Цветка Ђићића учитеља у Суботици, у погледу установљења прихода учитељског винограда издана је члану Душану Радићу на извиђај. — Одобрени су поднесени закључци месних школских одбора у погледу одређења чистог прихода. — Упућен је месни учитељски збор у Ст. Стапару да се у будуће придржава наређења Школске Уредбе у погледу школских одмора, а закључак истог збора о постављању привр. управитеља није узет на знање, пошто њему то право не припада, изјаснење пак истог збора у погледу посете кр. школског надзорничког перовође, као и његових захтева и замерака у погледу учења мађарског језика, поднесено је Школском Савету на даље расположење. Молба Јована Трумића и др. из Пивница ради дозволе да се учитељска земља подели није уважена, но је упућен да се у овом питању на црквену скупштину обрати. Умољен је декрет за Вукосаву Симендићеву учитељицу у Лалићу. — Молбе Жарка Благојевића и Димитрија Стојачића учитеља, ради учитељских места држаће се у евиденцији. — Извештена је цркв. опћина у Деспот Сентивану да учитељски стан и школу може за парохијски стан преудесити, али мора најпре сазидати по пропису другу школу и учитељски стан. — Осим тога решено је више предмета од мање важности.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Какве дужности везују политичне општине, као издржаваоце вероисповедних школа?

(Свршетак.)

Издатци за издржавање вероисповедних школа и берива учитељских имају се узимати у прорачун пол. општина и онда, ако се овај поступак оснива на самој пракси од 1868. год. и ако ову праксу жели политична општина, да и на даље задржи. (Наредба Мин. унутрашњих дела Бр. 53200 ex 1888). Од оних вероисповедних школа, којима је пол. општина на основу праксе још пре 1868. год. давала годишњу припомоћ или се старала о потпуном издржавању, на основу наредбе Министра унутрашњих послова Бр. 17992 ex 1891., може припомоћ или цело издржавање одузети само онда, ако би на место вероисповедних, отворила општинско-комуналне школе.

Са овим министарским наредбама, које се оснивају на донесеним законима, ради смо били упозорити како поједине општине, тако и учитељство, у добу процесања, да у свима оним општинама, у којима су школе вероисповедног карактера, а издржавају их на старој правној пракси пол. општине, — да оне не доприносе извесна издавања као припомоћ, него да су оне фактични издржаваоци таквих школа, и да учитељству које ради на таким школама, оно што закон прописује, дужне су дати пол. општине.

Ако би политичне општине као издржаваоци школа, одбиле своје учитељство са односним потраживањем, те на основу закона и горње минист. наредбе, донели одлуку о томе, да не желе више из својих извора издржавати вероисповедне школе, него да ће на место ових отворити општинске, на које полит. општине имају права, обраћамо пажњу учитељства на ове две чињенице.

Саставни део учитељске плате, који се датира још од најстаријих времена, као: учитељске земље; учит. станова и школска здања, у већини наших општина, убележен је овај посед на име црквених општина, који је пре тога био убележен у грунтовици под именом „Schulpfand“. Ко је тај посед дао, то је споредно питање, ма да га је дала и сама политична општина. Са овим иметком као и са учитељским местом, не може располагати политична општина, јер то није њезин посед, већ је то својина оне вероисповести, којој је исти уступљен на уживање.

Учитељска места, школска здања са учит. становима, већина је наших црквених општина, убележила у грунтовици тај посед на своје име, те је она над тим поседом неограничени господар, чим би политична општина на место вероисповедни школа, отворила комуналне школе.

У првом случају остаје стечено право учитеља према црквеној општини, а у другом реду према политичној општини. И кад црквена општина као поседник целокупног школског иметка, неби дала ни само школско здање пол. општини, дужна је онда, да се она постара о издржавању намештених учитеља, а како јој остаје целокупан иметак, то уз принос малих материјалних жртава, може да прими на себе издржавање вероисповедних школа.

У овоме случају морала би цркв. општина дати она берива, која прописује нови школски закон, или да у одређеном времену уз приказ свог имовног стања, затражи државну припомоћ, до које се не долази тако лако, као што неки мисле.

Ако би политична општина из свог годишњег прорачуна брисала ону своту, коју је сваке године уносила као припомоћ, или за цело издржавање вероисповедних школа, у том је случају дужна одма уврстити у свој прорачун ту своту, која је довољна за издржавање ново подигнутих комуналних школа. А како су учитељи као званичници на своја места доживотно изабрани, то је у смислу XXVII. зак. чл. од 1907. год. дужна старати се о њиховом издржавању и из својих средстава ставити им у течај за исплату сва она берива, која им припадају по томе закону.

У смислу горе реченога, пол. општине су издржаваоци школа, а цркв. општини дотичне вероисповести, остављено је право располагања и право надзора над тим школама; а у смислу закона, вероисповедним школама сматрају се само оне школе, које су својина извесне вероисповести и које слободно располажу са својим школама, дочим оне школе, које издржавају политичне општине, као своју својину и стоје под непосредним рукавањем пол. општине, ако им је и дат вероисповедни карактер, сматрају се као општинске школе. Једном окружницом од 10. окт. 1868. Бр. 17663. која говори о вероисповедним школама, министар просвете под тим именом разуме само оне просветне заводе, који припадају једној вероисповести, па ма се они издржавали из прихода и иметка политичне општине.

Из горње окружнице види се јасно, да су у небројеним приликама пол. општине издржаваоци школа. О припомоћи може бити само тамо говора, где један извештај део трошкова своди црквена, а један мањи део даје политична општина у име годишње припомоћи, која се просто оснива на вољи представништва пол. општине, да допринеси ту припомоћ докле јој је воља, јер ни правни наслов, а ни законита обвеза не може је присилити на то.

О свему овоме, ваљало би да промисле оне пол. општине, које везује дужност да издржавају вероисповедне школе, па да даду шта коме припада, и тиме избегну евентуално процесање, које не служи никоме на корист. Мл. Бурошевић.

Преглед књига.

(Свршетак.)

Буквар, по Жакото-Фогловом методу за I. р. осн. школе, написао Љубомир Јовановић, управитељ-учитељ у Уљми. Н. Сад, Ђ. Ивковић 1907.

Присталице и метода нормалних речи и метода писања с читањем (Schraiblesemethode) сложни су у томе, да дете мора учити читати природним начином. Било којим начином да се учи читати, мора се та настава ослањати на стварну наставу. Нормалне речи, колико је више могуће, морају се одабрати из градива за очигледну наставу. Буквар мора у првој линији служити учењу читања и писања. Допуну и заобљеност букварског рада мора учитељ извести. У погледу синтезе тражи се, да се не синтезују само слова него одмах речи, са извесном садржином и разумевањем те садржине.

Новији су захтеви: Неговање изговора за време свег школовања. Избегавање разних неплодних извијања и мудријашења при наставном поступку. Добро познавање фонетичких основа, јер у овоме ни најбољи Буквар не може много учинити, него ту мора сâм учитељ сав ући у тај посао. Код букварева у којих је главно фонетички основ, пази се да ред којим ће се гласови учити читати и писати, пре свега одговара поступности према тешкоћи у изговору дотичног гласа и спајању његовом са дотле наученим гласовима.

Тражи се, да учитељ потпуно познаје науку о гласовима, према томе да добро

познаје стварање гласа и разлику између сродних гласова. Овим знањем да се послужи у настави до извесних граница и да не претера, те да тиме мучи децу. Овим путем да се деца упознају с радом говорних органа при стварању, односно изговарању појединих гласова, како би тиме јасно схватили гласове и методском вежбом стекли правилан изговор. Другим речима, да се по др. Гуцману, помоћу физиологије гласа изводи прва настава у читању тако, да деца с разумевањем како и на којим местима им се поједини гласови развијају, својом саморадном суделују у првој настави читања и писања.

Морамо напоменути да и ови сви принципи који су овде означени, нису широм још прихваћени по свима западним педагошким средиштима, али су неки од њих (фонетички правац) тако постојане и изразите садржине, да се већ сад види, да ће одржати победу над старијим назорима.

После ових захтева, које постављају садашњи стручњаци на наставу у првом читању и писању, споменућемо још у кратко шта траже од те наставе и т. зв. реформисте.

Реформисте истичу психолошку страну као тежиште на којој се има развијати та настава. На тој основи главна је задаћа тој настави, да се чула развијају и да се рад сав усредреди на чулним радњама.

Ту су на првом месту говор, слух и вид. Осим тога тражи се да се уз ово развија уметнички укус и стваралачка моћ. На првом је месту, дакле, говор, слух и вид. У корист овога чињени су многи покушаји и дошло се до таквих резултата, који ће из основа пољуљати многе досадашње каноне у тој настави, који нису ништа друго били, него нека врста мудријашења.

Пошто је до сад у поступности код читаћег градива, главно било писме, а не глас, то је задаћа наставе у читању често била помешана са другим дисциплинама, а поглавито са очигледном наставом. Фонетичком реформом ствара се за наставу у читању преображај, који ће помоћи да настава буде занимљивија и да се потстиче и развија интелигенција, тако да ће очигледна настава моћи ићи својим рођеним путем и без икакве сметње у раду. Тиме постаје настава у читању самостална. Њено нарочито поље је неговање и изобразење гласа.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Први ступањ у овој настави треба извести што се више може самостално од опште наставе, да све оно што почива на чулном појимању, стече потребну спрему и вештину, наиме: појимање гласа, артикулације и механичко читање, а на другом ступњу, да помоћу спреме и вештине у напред наведеном, ради мисао и памтење.

Кад смо овако изнели све што је у главним потезима потребно да се зна о настави у првом читању и писању, можемо прећи Буквару Жакото-Фогловом од Љ. Јовановића.

Буквар тај израђен је као што видимо још по првим принципима Жакотовим, за које смо напред чули како их је Кер оценио. Ти принципи су већ и код Фогла дошли до јаке измене, а до данашњег дана, они су прешли сасвим у историју и данашњи стручњаци и ако с поштовањем признају заслуге Жакотове и клањају се његовој женијалности, ипак и не помишљају да та првобитна Жакотова начела оживе. Чак и оне потхвате на том пољу, који су много допринели развоју наставе у читању, а које су Жакотови приврженици савршеније и доста смишљено изводили на том раду, остављају садашњи стручњаци полако у историју, и кад боље погледамо опазићемо да васкрева дух старог Валентина Икелса м е р а, који је још 1527. односно 1534. године у своме делу: „Die rechte weis auff's kürztzist lesen zu lernen“, истакао начело да је једино фонетички основ најприроднији пут, којим треба да се иде у настави првог читања. Он је то, за оно време, доста лепо, доста тачно и доста вешто приказао.

Развој психологије допринео је, и допринеће много усавршавању наставе у читању. Психолошки основ данас је нешто најсавременије а и најприродније што се тражи у овој настави. У Жакотовом поступку тога недостаје, према томе недостаје ни у овом начину који препоручује Љ. Јовановић.

Ни у корист наставе у писању, не може се овде прихватити онај правац у погледу потетицања психе деце и развијања уметности, помоћу рада са пластелином, јер и то одводи на доба Хуманизма и на Базедовљеве колачиће, па и колико би имало своју примитивну практичну вредност, не одговара напредном становишту у настави првог читања, јер је то и опет само неговање досадашњег начела, по којем је сва пажња била усредсређена писмену, а не гласу.

Друго је нешто, ако се моделирање раз-

вија на основу стварне наставе, јер се тако очигледност јаче удубљује, око и рука вежба, саморадња негује, укус оплемењује и постиже извесан степен вештине. Но ово све у односу на целокупан интелект деци, а не да помоћу моделирања деца само боље памте облик дотичног писмена. За боље памтење облика појединих писмена, довољно је само добро вежбање у системизирању писмена по њихову графичном сродству, а за чврсто памтење гласа, нема јачег и бољег средства од доброг вежбања у артикулацији и системизирању гласова по сродности у артикулацији. Ово ми је добро познато из искуства.

Напоследку, ми не поричемо да се тим начином — како ради г. Јовановић — може научити добро читати, али то није доста за садашње доба. Развој науке тражи, да се настава мора подићи на узвишенији ступањ, него што је то некад било, кад су је носили људи без идеалнијих погледа, сматрајући свој рад само као питање свог свакидашњег хлеба.

Дужност нам је напоменути, да г. Јовановић истиче у првој настави читања један од врло важних њених услова, а то је што вели: „Тиме што смо децу одмах вежбали у читању целих речи и слова, деца су научила да бацају поглед на целу реч, па се и не задржавају код појединих гласова.“ И С. Чутурило заступа мишљење да се целе речи одмах читају. Но према резултатима који су приказани на 2. Конгресу (у Вирцбургу) за експерименталну психологију, та ствар још није коначно решена, него је на основу реферата Шумановог (Цирих) прихваћено, да се то практично проучава у неким местима. И покушаји на тахистоскопу које је чинио Lobsien у томе, нису коначно решили ствар. Ми учитељи знамо из својег свакидашњег искуства да то тешко иде. Но ја лично схваћам ствар тако, да је најприроднији начин, да се у првом ступњу наставном чита на слоге. Према томе да се и деца одмах у првој настави у читању, упућују на хватање појединих слогова као целих комплексја. Овоме одговарају и методска правила по којима се деца вежбају у читању и на почетку те наставе у II. разреду. А томе одговара и природан рад органа за говор.

Ми смо се дотакли само главнијих тачака, које су важне по наставу првог читања у њеној прошлости, садашњости и будућности. Учинили

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

смо то на изричну жељу г. Љ. Јовановића да изнесемо свој суд о његовом Буквару. У појединости се нисмо упуштали, јер многе појединости зависе од начелног методског становишта. Извори који говоре о питању овде расправљаном, многи су и има их опсежних. Кога од наших учитељских другова интересује то, радо ћемо му саопштити више дела и расправа о томе, према његовој жељи у којем правцу хоће да проучава даље то питање.

На који пак начин мислимо, да се може избећи једностраност, и на правом природном основу обрађивати настава у читању с писањем, а да се уједно одговори и напредним начелима, изнећемо једном приликом у неколико одељака, из повећег рукописа, који је спреман у корист лакшег и природнијег начина у првој настави читања с писањем.

Б. Михајловић.

Молимо не заборавите послати претплату на „Школски Гласник“.

Учитељство ће бити јако, ако је сложено. Сложно учитељство помаже своје установе у корист своје снаге и својег угледа.

БЕЛЕШКЕ.

Овим бројем почињемо штампати „Школски Гласник“ у штампарији Учитељског двоничарског друштва „Натошевић“.

Српски учитељски конвикт у Новом Саду примио је у фебруару т. г. ове чланарине и прилоге: Од *Лазара Вукотића*, учитеља у Ст. Футогу 53 К 76 пот. чланарине. — Од *Јоакима Сувајића*, пароха из Торонтал Јожеф-Фалве 60 К чланарине. — Од *Ђорђа Ст. Петровића*, из Земуна 10 К чланарине. — Од *Симе Бабина*, пароха у Петровци 10 К чланарине. — Од *Јована А. Јовановића* из Земуна 10 К чланарине. — Преко *Танасија Костића*, надзорника конвикта у име свечарских прилога од *Тинке Јовановићеве* 2 К *Ђорђа Петровића* 1 К *Душана Ружића* 1 К *Мите Ђорђевића* 1 К сви из Новог Сада. На свима овим прилозима захваљује Управа

Ванредна главна скупштина Српског учитељског конвикта у Новом Саду. Пошто се није могла одржати за 21. фебруар (5. март) о. г. сазвана ванредна скупштина, сазива се ванредна главна скупштина конвикта за четвртак 6. (19.) марта о. г. у 11 сати пре подне у друштвеној

зграду. Решаваће се о истим предметима, који су били истакнути у првом позиву. С обзиром на важан предмет, који ће се решавати, умољавају се чланови, а нарочито оснивачи, да изволе доћи што многобројније,

Промене у учитељству. За учитеља у Надаљу постављен је Тодор *Искруљев*.

Повишење плата. Управни одбор чанадске жупаније, признавајући просветни рад својих забавиља, дошао је и сам до тога уверења — да се са 600 круна годишње плате не да ни живети, ни умрети. С тога је у једној од последњих својих седница решио — да забавиљама повиси плату од 600 на 900 круна. Овако се дело само хвали.

Потпуни одговори. Е. Кунц у „Швајц. Лерерциту“ пише, „да се потпуним одговорима сасвим нешто неприродно тражи од деце. Учитељ и ученик треба много да причају, казују, читају, прочитавају, ученици више него учитељ. Код питања је обратно: „учитељ треба мало да пита, а ученици много“. Ми смо у „Шк. Одј.“ 1897. изнели о томе своје мишљење и држимо да је то правилно: На нижем наставном ступњу треба да се тражи што чешће потпун одговор, јер се тиме развија моћ говора, мишљења и опажања, а на вишем ступњу не треба да је то канон.

Школе у Бечу. Прошле године похађало је основне школе у Бечу 232.429 деце, и то: 117.618 ж. и 114.811 м. За 6315 више него предпрошле године. — Грађанске школе походило је 22.074 м. и 26.617 ж. За 2007 више него предпрошле године. Основних и грађанских школа има 448. Од тога је 15 мешовитих основних и грађанских школа за мушке и 22 за женске. Основних школа има 158 м. и 151 ж., 12 мешовитих. 140 м. основних школа је петоразредних, 16 шесторазредних, 2 седморазредне; 132 ж. основне школе су петоразредне, 19 шесторазредне. Од свију предграђа (21) има Отакринг највише деце у школама (24.233), а најмање унутарња варош (3190).

Из претеране учитивости. Један школски надзорник у Немачкој, замерио је неком учитељу, што није боље спремио децу да одају „чест“, те да и њему уза сваки одговор кажу: „Господине надзорниче“. Надзорник је сутра дан отпутовао у оближње место, али је учитељ већ дојавио тамошњем колеги шта воле господин надзорник. Овај се према томе спремио. Кад је надзорник дошао овоме у школу, деца су га титулирала сасвим по његовој жељи. Надзорник запита једног ђака: „Шта је рекао Бог Адаму

кад га је изгонио из раја?“ Дете: „Земља да је проклета с тебе, господине надзорниче“. Надзорник да би забашурио утисак одговора, запита: „Шта је рекао Бог змији?“ „На трбуху да се вучеш, господине надзорниче“. Надзорник брзо прекине овога и рече једном другом да продужи. Овај рече: „Прашину да једеш до својега века, господине надзорниче“. Надзорник се брзо засатио претеране учитивости и отпутовао даље.

Учитељство у Србији у год. 1836. У београдском „Учитељу“ (свеска за децембар п. г., изнео је Д. Соколовић учитељ, попис учитеља у Србији од 1836. г. По томе попису било је од 69 тадашњих учитеља у Србији, 49 из наших крајева Бачке, Баната, Срема, Славоније и Хрватске. Дobar део тих учитеља имао је своју учитељску спрему.

Школе у Бугарској. У год. 1906—7. било је 3089 бугарских јавних основних школа; учитеља и учитељица 7624, а школу је походило 342.295 деце. Обвезно је било за школу 246.264 м. и 209.611 ж. деце. Школу је походило м. 217.901, ж. 124.394.

Разбој у школи. У Кашави постоји женска пољоделска школа, уз коју је установљена радионица за ткање разних тканица. Министар трговине покљонио је тој школи стројеве за ткање, а осигурао је тај завод и материјално. Завод је добио два разбоја за ткање смирна ћилимова, два разбоја за ткање обичног платна, и три комада за ткање дамаст платна. Осим овога, министар је покљонио још десет хиљада круна државне припомоћи. Управа завода се обвезала, да ће извезти количину производити годишње, и као домаћи производ растуривати по целој држави и ван њезиних граница. Осим ове обвезе још се обвезала, да ће уз поједине школе основати ткалачке радионице за сиромашне ученице, које би се хтеле по свршеној школи потпуно изобразити у ткалачкој вештини. А зар се код нас није већ одавна могао разбој одомаћити у нашим вишим девојачким и учитељским школама? Али то данас није у моди! На жалост уверили смо се, да међу варошком ратарском децом има доста њих, који не знају шта је разбој. То је веома неповољан знак по производњу народних рукотворина.

Једнакост наставног језика у Русији. Министарство просвете у Русији издало је нову Наставну Основу за основне школе у погледу наставног језика. Нацрт важи за ове губерније: казанску, оренбуршку, одеску, кавкаску, западно-сибирску,

туркестанску и за генералне губерније иркуцку и приамурску. Настава се мора изводити на матерњем језику деце. Руски језик у неруским школама предаје се као засебан језик, а почиње се у II. разр. Настава у вери је на матерњем језику. У школама се певају песме дотичних народа. Руси који учитељују у таким крајевима морају имати сведоштво, да су спремни у дотичном наставном језику, којим се говори у таким крајевима и њиховим школама.

Гимназије и реалке у Австрији. 118 је немачких, 52 чешке, 36 пољских, 6 талијанских, 4 русинске, 5 хрватских, 12 утравкистичких и *ниједна словеначка*. Од реалака је 72 немачке, 39 чешких, 11 пољских, 4 талијанске, 1 хрватска, 1 утравкистичка, и опет *ниједна словеначка*.

Обвезно учење пливања. У Рајту у Немачкој заведено је у основне школе, место гимнастике обвезно учење пливања.

Помоћни разреди за мање способну децу. Шести годишњи скуп управитеља помоћних школа за слабију децу у настави, одржан је у Шарлотенбургу. Ту је изнешен успех који је постигнут у тим школама. Сада има 900 таквих разреда у Немачкој са 20.000 деце. 1898. год. кад је основана ова установа, било је 200 разреда са 4300 деце.

Број ученика у разреду. Дански закон од 1856. г. наређује, да у једном разреду не може бити више од 50; по закону 1894. одређен је тај број на 34 детета. У Норвешкој је по закону од 1892., 1894. и 1896. највећи број деце по разреду 40, само у невољи може бити 50. Али је изрично назначено, да овај последњи број не сме трајати дуже времена. У Низоземској је просечно 50; на 41 до 90 долази два учитеља, на 91—145 три учитеља, на 146—199 четири учитеља, на 200—254 пет учитеља, на 255—309 шест учитеља, на 310—400 седам учитеља. По последњој статистици било је просечно у једном разреду 37 деце. У Амстердаму долази на једног учитеља 33 ђака.

У Сдруженим Америчким Државама има по милијуна учитеља и учитељица, од тога је четир петине учитељица. Деце школске има 16 милијуна. Издаци на школу износе 1300 милијуна К. У Њујорку имају учитељи годишњу плату од 3500 К, али се ту же да је то мало, према тамошњим потребама за живот.

Нове књиге.

Koncentracija u osnovnoj nastavi. Rasprava Dragutina Heekmana učitelja. Ruma, 1907. Цена 50 фл.

Практична библиотека за свештенике. Уређују В. Николајевић и Драг. Драгојевић, пароси. I. **Практични свештеник** приредио прота В. Николајевић. I. свеска. Н. Сад. Изд. књиж. Ј. Станковића. Цена 1 К 60 п.

ЈАН БАШТА

SCHÖNBACH код Егера (Cheb). Чешка.

Најчувенија фирма инструмената за свирку, повната на све стране са своје солидности, препоручује п. г. учитељима и коровођама, виолине за концерте и оркестре, виоле, чела и виолинчело, цитре, гитаре првог реда, пријатног звука и лаког тона, дрвених и плеханих инструмената за дубање, особитих гарантованих издржљивих жица за све инструменте, потпуне виолине за вештаке са лепим гудалом, у дрвеној кутији, франко послато (за 9, 10, 12 и 15 фор)

Ценовници бадава и франко.

Најјефтинији непосредни избор за набавку. Сви музички инструменти исправљају се одмах вештачки и рачунају се најјефтиније. (таре виолине и чела промењују се за нове. Први непосредни избор за набавку грамофона и најпотпунијих плоча. Врлопоштовани господине!

Послата виолина како укуеном опремом, тако и пријатним звуком у пуној мери ме је задовољила.

Уверен сам, да је дужност сваког свесног Чеха да потребе гудачке набавља код ваше фирме, јер се у реалности не може ни једна фирма с вама такмачити. Желим вам много напретна у ширењу доброг гласа, и јесам пријатељски одан
Фр. В. Мохалп. учит. управ.
29/XII. 1906.

Не купујте из друге руке од препродавца, обратите се управо на творницу.

Поштовани господине!

Кад бих могао, топло бих Вам стиснуо десницу за солидну и јефтину оправку знаменитог инструмента. Ништа није изгубио, а добро је звучност обоа тон и лако се влада њиме. Ваша фирма ме је изненадила. Сретан нек Вам је труд. Маленовица. 17. септ. 1904. С поздравом
Јиндрих Птачек, учитељ.

Хиљадама похвалних признања од г. г. учитеља и коровођа сведочи о изврности и ваљаности проданих инструмената.

Ц. и кр. прив. творница америчких котагових

**ХАРМОНИУМА
РУД. ПАЈКР И ДР.**

у Краљевоу Грацу (Königrätz) Чешка.

Хармониуми с педалом оба система у свакој величини за школу и за учење. — Цена од 130 К на више. — Петогодишња јамчевина. Ра отплату од 8 К. — Шиле се франко на последњу станицу. — Ценовници са сликама бадава и франко.

Пошт. учитељству нарочите олакшице.

ЧОЈЕ

и помодних штофова за одело препоручује фабрика чоје

Карла Коцијана
(Karel Kocian)

у НУМРОЕС (Чешка).
Мустре бадава. — Фабричне цене.

ПОГРЕБНО ПОДУЗЕЉЕ
и стовариште надгробних споменика
ПАЈЕ МАРКОВИЋА у Н. САДУ

у средњој дунавске улици, телефон број 168.

Филијала: погребно подuzeље „Ионкордија“ пређе Буре Стојковића, Ђурчинска улица број 15. Држи вавда огroman избор сваковрених камених надгробних споменика. Натписе изрезује најсавршеније, а позлата дупла и дуготрајна. Велики избор мртв. сандука, венаца, покрова и целокупне опреме за погребне. Цене строго солидне а послуга најтачнија.
1—24

НОВО ОТВОРЕНА КЊИЖАРНИЦА И ТРГОВИНА ПИСАЋЕГ ПРИБОРА
код „ГЛОБУСА“

МАРИЈАНСКОГ И ХОЛФЕЛДА

:: главна улица број 28. :: **у Новом Саду** преко пута од куће српске пратке : : вославне црквене општине : :

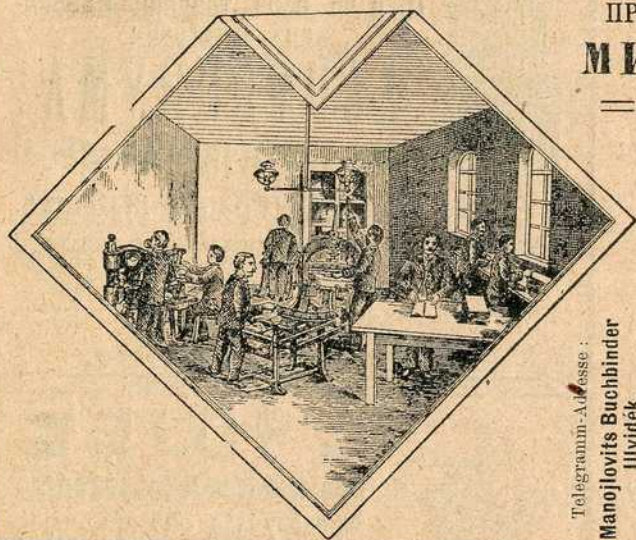
препоручује п. г. учитељима и учитељицама своје сасвим ново снабдевено стовариште књига школских, педагошких, забавних и научних, како на српском, тако и на страним језицима. Даље часописа, листова, музикалија, уметничких слика и анзихтекарата. Велики избор писаћег и цртаћег материјала и све школске и канцеларијске потребе.

Послугу врше власници сами највећом предузетљивошћу. Поруче са стране обављају се исти дан чим стигну.

Маријански и Холфелд

књижарница и трговина писаћег прибора код „Глобуса“
У НОВОМ САДУ.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Telegram-Adresse:
Manojlovits Buchbinder
Ujvidek.

ПРВА СРПСКА КЊИГОВЕЗАЧКА РАДИОНИЦА
МИЛАНА МАНОЈЛОВИЋА

== У НОВОМ САДУ, Ћурчијска улица бр. 6. ==

Моја радионица снабдевена је са најновијим
машинеријама и прибором за израду

**СВАКОВРСНИХ КЊИГОВЕЗАЧКИХ
ПОСЛОВА.**

Примам и обављам све послове који
у књиговезачку струку спадају.

**Специјалиста у изради галанте-
ријских послова.**

Цене су врло умерене — налози у опште
обављају се брзо и тачно.

ВЕЛИКУ СРПСКУ

КЊИЖАРУ И ШТАМПАРИЈУ

БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА

купило је

УЧИТЕЉСКО ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО

„НАТОШЕВИЋ“

У НОВОМ САДУ.

Све поруџбине са стране шаљу се на Учитељско Деоничарско Друштво „Натошевић“ у Новом Саду, а поруџбине из места примају се у самој књижари и штампарији, које се налазе у свом досадањем локалу.

Поруџбине се извршују брзо, тачно и по примереној цени.

„Школски Гласник“ излази у Новом Саду 15. и 30. дана сваког месеца осим јула и августа. Стаје на четврт године 2 К или 2 50 динара. Огласи се рачунају по 6, 5 и 4 К од четвртине стране, и то ако је оглас изишао у листу 1 пут или 1—5 пута или 6 и више пута. Рукописи и претплата пишу се на: **Уредништво „Школског Гласника“ Нови Сад (Ujvidek).**

Издаје: **Ђока Михајловић**, учитељ.

Одговорни уредник: **Гавра Поповић**, умир. учитељ.

Штампарија Учитељског деоничарског друштва „Натошевић“ у Новом Саду.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А